

ส น ท น า อ ย่ า ง บั ญ ฑิ ต

ปณฺณ นรณํ รตนํ
ปัญฺญาเป็นรัตนะของคนทั้งหลาย

สนทนอย่างบัณฑิต

๔๓๘

เราเกิดมาภพชาติหนึ่ง ได้มีโอกาสมาทำความดีใน
มนุษยโลก และยังได้พบพระพุทธศาสนา อีกทั้งตัวเราก็คือ
ลัทธิมนุษยบุคคล นับว่าเป็นสิ่งที่ได้มาโดยยากแสนยาก เพราะ
คุณสมบัติ ๓ ประการนี้ เป็นคุณสมบัติของผู้มีบุญ ที่จะได้ใช้
โอกาสดีเช่นนี้สร้างบารมีตัดดวงบุญกุศลอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะ
บุญที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมทำให้ให้หยุดนิ่งนั่นถือเป็นบุญใหญ่
และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิตของเราอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้
เราได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเกิดมาเป็นมนุษย์ คือได้เข้าถึง
พระรัตนตรัยภายใน ซึ่งเป็นที่พึ่งที่ระลึกที่แท้จริงของเราและ
ชาวโลก ดังนั้นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในชีวิต คือช่วงเวลาที่ใจหยุดนิ่ง
เป็นสมาธิ มีความสะอาดบริสุทธิ์ผ่องใส ได้พบกับพระรัตนตรัย
ภายในนั่นเอง

มีพุทธพจน์บทหนึ่งที่กล่าวไว้ใน สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ว่า

“ปัญญา นรานํ รตนํ

ปัญญาเป็นรัตนะของคนทั้งหลาย”

สมบัติที่ติดตัวมนุษย์ไปได้ทุกหนทุกแห่งโดยไม่ต้องลำบาก
ในการจัดเก็บหรือดูแลรักษา แม้โจรขโมยก็ลักเอาไปไม่ได้ คือ
ปัญญา ปัญญาเป็นทรัพย์อันประเสริฐที่เคียงคู่กาย ทำให้เรา

สนทนาวงษ์บัณฑิต

๔๓๕

เป็นผู้มีความองอาจในทุกสถานที่ นักปราชญ์บัณฑิตท่าน
สรรเสริญผู้มีปัญญาว่า เป็นทรัพย์อันประเสริฐ ล้ำเลิศกว่า
รัตนะใดๆ ในโลก ผู้มีปัญญาย่อมชวนชวาทหาทรัพย์สมบัติได้
หรือหากแมตกอยู่ในภาวะวิกฤติ ก็สามารถพลิกผันชีวิตให้
ประสบความสำเร็จได้ทุกเมื่อ คนมีปัญญามักมองเห็นโอกาสใน
ทุกๆ ปัญหา แต่ผู้ขาดปัญญา มักมองเห็นปัญหาในทุกๆ โอกาส
แม้จะมีทรัพย์สมบัติอยู่ในครอบครอง ไม่ช้าสมบัตินั้นอาจวิบัติ
นำทุกข์นำโทษมาสู่ตนเองได้อีกด้วย

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า “ถ้าอยากมีรัตนะติดตัว ก็ให้
ชวนชวาศึกษาหาความรู้ให้มากๆ เพราะความรู้คือคลังสมบัติ
ที่จะนำออกมาใช้เมื่อไรก็ได้ และจะใช้อย่างไรก็ไม่หมด ยิ่งใช้ก็
ยิ่งเพิ่มมากขึ้น เหมือนมิดยงลับยงคม” หากเป็นการศึกษาทางโลก
พ่อแม่ควรเอาใจใส่ หากครูดี โรงเรียนดี ให้ลูกได้รับการศึกษา
อย่างเต็มที่ ส่วนที่เป็นนักศึกษา ชีวิตยังไม่ต้องรับผิดชอบภารกิจการ
งานมาก ก็ควรรู้จักทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ว่า เรามี
หน้าที่ศึกษาหาความรู้ ให้แตกฉานในวิชาการต่างๆ อีกทั้งต้อง
หมั่นเข้าหาครู คบหาสมาคมกับเพื่อนที่ดี จะได้ช่วยประคับ-
ประคองกันให้ไปถึงฝั่งไม่มัวเที่ยวเตร่เกลเเกลควรเร่งรีบชวนชว
ากันให้เต็มที่ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้ไม่ลำบาก ปัญหานี้แหละ
จะเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการแสวงหาทรัพย์สมบัติทางโลก เพื่อ

สนทนาอย่างบัณฑิต

๔๔๐

เลี้ยงชีวิตของตนเองและครอบครัวให้มีความสุขสบาย

ส่วนการแสวงหาความรู้ทางธรรม เราควรหาโอกาสฟังธรรมตามกาล เพราะจะทำให้เราได้ในสิ่งที่ยังไม่รู้ หรือที่รู้แล้วก็จะได้เข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป คลายความสงสัยที่ค้างใจมานาน เป็นการทำความเห็นให้ถูกต้องโดยเฉพาะคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นความรู้อันบริสุทธิ์เกิดจากใจที่หยุดนิ่งได้สนิทสมบูรณ์ดีแล้ว จึงได้นำมาถ่ายทอดให้พวกเราได้เรียนรู้กัน สุต สุต สลฺ ภิกขเว ปณณฺเปสว่า ถ้าตั้งใจฟังดีๆ ก็จะได้ปัญญาบารมี จิตของผู้ฟังจะผ่องใส เพิ่มพูนทรัพย์คือศรัทธา ทรัพย์คือศีล ทรัพย์คือหิริโอตตปปะ ทรัพย์คือสุตะ ทรัพย์คือจาคะ และทรัพย์คือปัญญา ที่จะติดตามตัวเราไปทุกหนทุกแห่ง ทำให้ไม่ต้องตกไปในทางเสื่อม สิ่งเหล่านี้จะเกื้อหนุนให้เรามีความสุขเป็นทีไป และเมื่อบุญบารมีเต็มเปี่ยม จะทำให้เราได้บรรลุผลนิพพานได้อย่างง่ายดาย

โดยเฉพาะการหาโอกาสสนทนากับนักปราชญ์บัณฑิต จะทำให้ความรู้เพิ่มพูนขึ้น และคลายความสงสัยในใจได้อีกด้วย แต่การสนทนาให้ถูกต้องธรรม โดยไม่ขัดคอกันนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย คู่สนทนาต้องพูดธรรมะเป็น อย่างน้อยให้ยึดหลักวาจาสุภาสิตไว้ เพราะหากไม่สนทนาอย่างบัณฑิตแล้วละก็ เมื่อมีความเห็นขัดแย้งกัน อาจนำไปสู่การทะเลาะวิวาท เอาทิฏฐิมานะมาดัดลिन แต่หากวิสัยของบัณฑิตจะต้องคุยกันอย่างบัณฑิต ยึดความ

สนทนาวงษ์บัณฑิต

๔๔๑

ถูกต้องมากกว่าความถูกต้อง *เหมือนที่พระนาคเสนสนทนากับ
พระยามิลินท์ว่า

“ดูก่อนมหาบพิตร ถ้ามหาบพิตรจักสนทนาตามเยี่ยง
อย่างบัณฑิต อาตมภาพก็พร้อมจะสนทนากับมหาบพิตร แต่ถ้า
มหาบพิตรจักสนทนาตามเยี่ยงอย่างของพระราชา อาตมาก็จัก
ไม่สนทนาด้วย” พระยามิลินท์ตรัสถามว่า “บัณฑิตทั้งหลาย
สนทนากันอย่างไร” พระเถระท่านตอบว่า “บัณฑิตทั้งหลายเมื่อ
สนทนากัน ย่อมสามารถกล่าวให้เหตุผลได้ แก่ตัวได้ รับผิดชอบได้
ปฏิเสธได้ ผูกได้ แก่ได้ บัณฑิตทั้งหลายไม่โกรธ เขาสนทนากัน
อย่างนี้แหละ มหาบพิตร”

พระยามิลินท์ตรัสถามต่อว่า “ข้าแต่พระคุณเจ้า แล้ว
พระราชาทั้งหลายสนทนากันอย่างไร” “ขอถวายพระพร พระ-
ราชาทั้งหลายทรงรับสั่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว หากผู้ใดไม่ทำตาม ก็
จะทรงรับสั่งให้ลงโทษผู้นั้นทันที พระราชาทั้งหลายสนทนากัน
อย่างนี้แหละ มหาบพิตร” เมื่อเข้าพระทัยเช่นนั้นแล้ว พระยามิลินท์
จึงตรัสให้พระเถระเบาใจว่า “ข้าแต่พระคุณเจ้า โยมจะสนทนา
ตามเยี่ยงอย่างของบัณฑิต จักไม่สนทนาตามเยี่ยงอย่างของ
พระราชา ขอพระคุณเจ้าจงเบาใจเถิด พระคุณเจ้าสนทนากับภิกษุ

สนทนากับโยมอย่างบัณฑิต

๔๔๒

ภิกษุณี สามเณร อุบาสก หรือคนรักษาอารามเช่นใด ของจะสนทนากับโยมเช่นนั้นเถิด อย่ากลัวเลย” เมื่อพระเถระเห็นว่าคู่สนทนาเป็นบัณฑิต ตั้งใจจะได้ถามปัญหา เพราะปรารถนาปัญญาด้วยความบริสุทธิ์ใจ ท่านจึงให้อนุญาตพระยามิลินท์ตรัสถามทุกๆ ปัญหาที่ค้างคาใจมานาน

ทุกปัญหาที่พระราชชาตรัสถาม พระองค์ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพอใจทุกครั้ง ยิ่งได้ซักถามในปัญหาที่สุขุมลุ่มลึก พระเถระก็สามารถให้คำตอบที่แจ่มแจ้ง เหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือเหมือนให้ประทีปในที่มืดกับผู้ที่ย่อมไม่เห็นทางในยามค่ำคืน มีหลายปัญหาที่น่าสนใจมาก เช่น พระยามิลินท์ถามว่า “ข้าแต่พระนาคเสน พระพุทธานุญาตเจ้ามีจริงหรือ” พระนาคเสนตอบว่า “ขอถวายพระพร มีจริง” “พระคุณเจ้าอาจชี้ได้หรือไม่ว่า พระพุทธานุญาตอยู่ที่ไหน” “ขอถวายพระพร พระพุทธานุญาตดับขันธปรินิพพานแล้ว ไม่อาจชี้ได้ว่าอยู่ที่ไหน” “ถ้าเช่นนั้น ขอพระคุณเจ้าจงอุปมาให้ฟังด้วยเถิด”

พระเถระทูลถามว่า “ขอถวายพระพร เปลวไฟที่ดับไปแล้ว มหาบพิตรอาจชี้ได้หรือไม่ว่า เปลวไฟนั้นไปอยู่ที่ไหน” “ไม่ได้หรรคพระคุณเจ้า เพราะว่าเปลวไฟนั้นถึงซึ่งความไม่มีบัญญัติแล้ว” “ข้อนี้ก็ฉันนั้นแหละมหาบพิตร พระพุทธานุญาตดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ไม่มีใครอาจชี้ได้ว่า อยู่ที่ไหน อาจชี้ได้เพียงพระธรรมกาย

สนทนาวงษ์บัณฑิต

๔๔๓

ของพระพุทธเจ้าเท่านั้น” พระยามิลินท์สดับเช่นนั้น ทรงเข้าใจ
ทันที จึงตรัสว่า “ถูกแล้ว พระคุณเจ้า” ทรงตรัสถามต่อไปว่า

“ข้าแต่พระนาคนเสน ร่างกายเป็นที่รักของบรรพชิตทั้ง
หลายหรือ” “ขอถวายพระพร ร่างกายไม่ได้เป็นที่รักของ
บรรพชิตทั้งหลาย” “ข้าแต่พระคุณเจ้า ถ้าเช่นนั้น เหตุไฉนบรรพชิต
จึงยังต้องอาบน้ำชำระร่างกายทุกวัน ยังถือว่ากายนี้เป็นของ
เราอยู่” พระเถระย้อนถามว่า “ขอถวายพระพร ผู้เข้าสู่สงคราม
เคยบาดเจ็บบ้างหรือไม่” “เคยสิ พระคุณเจ้า” “ขอถวายพระพร
แผลที่ถูกอาวุธนั้น ฉาบทาด้วยเครื่องฉาบทา ทาด้วยน้ำมัน พัน
ด้วยผ้าที่สะอาดใช่หรือไม่” “ถูกแล้ว พระคุณเจ้า ต้องทำอย่าง
นั้นแหละ” “ขอถวายพระพร บาดแผลนั้นเป็นที่รักของคนไข้หรือ”

เมื่อพระราชาถูกย้อนถามเช่นนั้น ทรงตรัสตอบว่า “ไม่ได้
เป็นที่รักของผู้มันเลย แต่เขาต้องทำเช่นนั้น เพื่อให้แผลตรงนั้น
หายเป็นปกติ” ฝ่ายพระเถระจึงสรุปว่า “ข้อนี้ก็ฉันทันนั้นแหละ
มหาบพิตร ร่างกายไม่ได้เป็นที่รักของบรรพชิตทั้งหลายเลย แต่
บรรพชิตจำเป็นต้องรักษาร่างกายไว้เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์
ธรรมดาว่าสังขารร่างกายนี้ เปรียบเหมือนกับแผล บรรพชิต
จำเป็นต้องรักษาร่างกายนี้ไว้ เหมือนบุคคลต้องรักษาแผลให้
หายเป็นปกติอย่างนั้นแหละ ดังพุทธพจน์ที่ว่า แผลใหญ่หุ้มด้วย
หนังสด มีช่องทั้ง ๙ มีช่องไม่สะอาด มีกลิ่นเน่าเหม็นไหลออก

สนทนอย่างบัณฑิต

๔๔๔

ทั่วเรือนร่าง จึงจำเป็นที่จะต้องดูแลรักษาไว้ เพื่อไม่ให้เป็นที่
รังเกียจของผู้พบเห็น” พระราชาได้ฟังคำอุปมาอุปไมยที่แจ่ม
แจ้งอย่างนั้นแล้ว ทรงให้สาธุการว่า “ดีแล้ว พระคุณเจ้า
พระคุณเจ้าแก้ได้ถูกต้องแล้ว”

นี่เป็นลักษณะของนักปราชญ์บัณฑิตที่ท่านสนทนารธรรม
เพื่อให้ได้ความรู้ เป็นการเพิ่มพูนปัญญาบารมิกัน ปัจจุบัน
โอกาสที่จะสนทนารธรรมกันในครอบครัวมีน้อยลง ส่วนใหญ่
หลังจากรับประทานอาหารเย็นกันแล้ว พ่อแม่ลูกก็นั่งล้อมวงดูทีวี
หรือต่างคนต่างก็ต้องทำกิจกรรมของตน ไม่มีโอกาสได้พูดคุย
ธรรมะกัน หลวงพ่อจึงปรารภนาให้มีการเปิดบ้านกัลยาณมิตร
เพื่อให้มีโอกาสได้สนทนารธรรมกันในครอบครัว จะได้เป็น
ครอบครัวแก้ว โดยเริ่มจากสวดมนต์ทำวัตรเย็นพร้อมๆ กัน
ในเวลาธรรมกายนี้แหละ จะได้ปลูกฝังคุณธรรมความดี และ
ศีลธรรมให้เกิดขึ้นในใจของทุกคนในครอบครัว เป็นการเพิ่มพูน
ปัญญาบารมि ได้ทั้งบุญได้ทั้งปัญญา ได้ทั้งความสุขและความ
เจริญรุ่งเรืองในชีวิต ขอให้ช่วยกันทำบ้านของเราให้เป็นบ้าน-
แก้วเรือนธรรมกันทุกๆ ครอบครัว

